

„Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon”

Antal Rita

A Győr-Moson-Sopron Megyei Közoktatási Közalapítvány 1999. szeptemberében több pályázatot írt ki újszerű nevelési programok kidolgozására. Ilyen programokra napjaink iskolájában egyre nagyobb szükség van, hiszen a fejlesztőpedagógia sajnos háttérbe szorul a tantárgyközpontú, ismeret- és teljesítménycentrikus oktatás mellett. Az általunk kidolgozott program beilleszkedési zavarokkal küzdő gyerekek számára készült. Egy dolgot biztosan tudtunk, hogy a drámapedagógia lesz az a módszer, amit segítségül hívunk. Ezután merült fel a kérdés, hogy kiknek is készüljön pontosan ez a program. Mit is takar ez a fogalom, hogy *beilleszkedési zavar*. Kikre gondolunk itt: aki nem tud a közösség normáihoz alkalmazkodni, mert netán szociálisan, érzelmileg vagy intellektuálisan éretlen? Vagy azokra, akik nem is akarnak, ugyanezen okból? Vagy akiket a közösség nem fogad be?

Sok kérdés, más-más irányok az elinduláshoz, mert bár a módszer egy, a fejlesztés mikéntje különbözik. Hosszú szakirodalmi barangolás után a következőkből indultunk ki.

Azt mindannyian tudjuk, hogy a ránk bízott gyerekek bár biológiailag azonos korúak, a személyiségfejlődés szempontjából heterogén csoportot alkotnak. A differenciák ráadásul állandóan változnak. Számunkra – a beilleszkedés kérdését illetően – a személyiség fejlettsége vagy fejletlensége nem intellektuális szempontból, hanem érzelmi, interperszonális szempontból érdekes. Pszichológiai vizsgálatok sora igazolja, hogy a kisiskolások az érzelmi fejlettség terén sokkal nagyobb érési különbségeket mutatnak, mint az értelmi érettség tekintetében.

Csak a tanulóinkat megismerve, huzamosabban és beleérező módon megfigyelve tűnik szembe az érzelmi integráltság, differenciáltság, másság mértéke. A kisiskolásoknál ez a relatív fejletlenség nehezíti az iskolai alkalmazkodást és ezáltal rontja a teljesítményt is.

Idáig eljutva már tudtuk, hogy kiknek készüljön a program. Hiszen elérkeztünk a már említett teljesítményközpontú iskolába. Ezért tartottuk nagyon fontosnak, hogy az ebben az érési folyamatban elmaradt gyerekeknek kellő segítséget adjunk az érzelmi fejlettség terén, hisz a megfelelő szintű teljesítmény eléréséhez a megfelelő szintű érzelmi érettség elengedhetetlen. Azokra a gyerekekre gondoltunk tehát, akiknek „szárnya van, de nem szoktak erről beszélni, nem is érzik helyénvalónak. Viselni is csak rejtve szokták, zakó, kabát vagy blúz alatt.” (Ancsel Éva)

Az ő szárnyaikat szeretnénk kibontani, „láthatóvá” tenni olyan nevelő hatások segítségével, amelyek önállóságukat, kezdeményező-képességüket, aktiválódásukat idézik elő, tehát amelyek érlelők lehetnek.

Ezen a ponton kapcsolódik mindehhez a *drámapedagógia*. Miért ez a legalkalmasabb forma? Mert ahhoz a gyermeki tevékenységhez áll legközelebb, amelyben minden gyerek otthon érzi magát, amely biztonságos közeget jelent a számára, amelyhez nem kell külön tehetség vagy felkészültség – és ez a játék. *Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon!* Ebben a művészet által történő nevelésnek, – a pejoratívan csak „sofi” tantárgyaknak nevezett – drámának, rajznak, éneknek, mozgásnak kiemelkedően fontos szerepe van!

Fejlesztő programunkba a dramatikus tevékenységek három csoportját építettük be, úgyelve a fokozatoságra: a készségfejlesztő játékokat és gyakorlatokat, a dramatikus játékot és a tanítási drámát.

A foglalkozásokat korosztályi bontásban terveztük 7-8, illetve 9-11 évesek számára. A csoportlétszám maximuma 15 fő. A program 12 hétből áll, a tanév bármely részében elindítható, de az a legjobb, ha megszakitás nélkül zajlik. A gyerekek az osztályfőnökök javaslata alapján, a szülőkkel történt megbeszélés után személyre szóló meghívót kapnak a foglalkozásokra. A program első része készségfejlesztés. Összesen 8 alkalommal találkozunk a gyerekekkel, hetente 2x45 percben.

Lazító és feszültségoldó játékokkal kezdünk, elsősorban a pszichés feszültség csökkentése érdekében, mely előfeltétele a további munkának. Ezt követik a kapcsolatteremtő játékok, majd a magasabb szintű együttműködést kívánó interakciós játéksorok. Ezután a kommunikációs készséget fejlesztő játékok segítségével a tekintettel, testnyelven történő kommunikációtól eljutunk a spontánbeszéd-fejlesztő játékokig. A készségfejlesztés utolsó akkordja az önismereti játéksor, melynek során speciális feladatunk a pozitív tulajdonságok tudatosítása, megerősítése.

A megismert játékok a program további részében is vissza-visszatérnek.

A következő nyolc találkozás – továbbra is heti 2x45 perc – dramatikus játékokra épül. A kellő távolítást biztosító „mintha játék” segítségével, a fejlesztést szolgáló szituációk megválasztásával szerveződnek a foglalkozások.

A játékhelyzeteket úgy terveztük, hogy szorosan kapcsolódjanak a beilleszkedés kérdéséhez, problémáihoz. Elsősorban az iskolai életből vett szituációkból indulunk ki, de nem szűkítjük le a kört a tanár-diák, diák-diák kapcsolatokra. Természetesen alapszituációkban gondolkodtunk, hiszen a részletes tervezésnél mindig az adott csoport igényei a döntőek. A játékok során használjuk és tanítjuk az alapvető formákat, konvenciókat is.

Az ezt követő hat alkalommal hetente egyszer 60, illetve 90 perces komplex drámafoglalkozáson vesznek részt a gyerekek. A foglalkozásokon gyerekközeli keretekbe ágyazva tanítani szeretnénk:

- a barátságot mélyítő, illetve próbára tevő helyzetekről;
- konfliktuskezelésről, problémamegoldásról, akár – a gyerek számára – kilátástalannak tűnő helyzetben is;
- arról, hogy milyen tulajdonságaink megerősítésével könnyíthetjük meg a közösséghez való alkalmazkodásunkat;
- arról, hogy mit tehet a kirekesztett a helyzet megváltoztatásáért.

A játékokhoz tervezett tanítási területek, tanítási tartalmak segítségével vélhetőleg olyan viselkedésmintákat, helyzetmegoldásokat sajátítanak el a gyerekek, melyek a mindennapjaikban, hasonló élethelyzetekben előhívhatóak és adott esetben a segítségükre lesznek.

Elméletileg ezzel zárul a program, de ha a gyerekek jól érezték magukat a foglalkozásokon, igényelni fogják az újabb találkozásokat. Ez már „csak” idő, hely és pénz kérdése (vagy mégsem)?

A Győr-Moson-Sopron Megyei Közoktatási Közalapítvány a program részletes – mások számára is megvalósítható – kidolgozására írta ki a pályázatot. A pályamunka tehát óravázlatokat, gyakorlati útmutatókat tartalmaz. Terjesztésére az alapítvány jogosult, az érdeklődő iskolák az alapítványon keresztül juthatnak hozzá.

Szeptembertől a győri Gyakorló Általános Iskola indítja a programot, melynek gyakorlati tapasztalatairól is szeretnénk beszámolni.

Színházi nevelés – színházra nevelés

Vági Eszter – Telegdy Balázs

Tavaly a Színházi Világnapon (éppen a Bárka Színház készülő épületében kószálva) fogalmazódott meg néhányunkban⁹ az ötlet: indítsunk egy olyan tanfolyamot, amely a színházi élmények feldolgozásával foglalkozik, mégpedig a színházi előadást létrehozó művészekkel együttműködve! Miután pontosítottuk ötletünket, levelet küldtünk több fővárosi színház vezetőjének. Végül is (éppen) a Bárka Színház munkatársaiban akadunk partnerekre, velük közösen vágunk bele a munkába. Az egymásra találás nem volt véletlen, hiszen a Bárka nyitott műhelyként működik, teret adva többféle színházi kezdeményezésnek.

A tanfolyam tehát elindult, és az évad végéig tart. Állandó, kb. húsz fős csoporttal dolgozunk; a tagok több iskolából kerültek ki, mindannyian rendelkeztek színjátékos vagy drámás tapasztalatokkal.

Általános célunk, hogy a gyerekekből színházat értő közönség váljon. Ez alatt azt értjük, hogy alakuljon ki bennük annak a képessége, hogy az előadásban megjelenő élethelyzeteket, problémákat – kapcsolatba hozva a saját életp tapasztalataikkal – tovább tudják gondolni. A színházi nyelv értésére és használatára szeretnénk tehát tanítani a drámajáték módszerével.

Az általunk kiválasztott előadásokhoz három foglalkozás kapcsolódik, egy *előkészítő*, egy *élményfeldolgozó* és egy *tematikusan foglalkozás* – ez utóbbiakon a színházi szakma egy-egy témáját járjuk körbe a színház tagjainak segítségével, pl. színészi munka, jelmeztervezés, rendezés. A gyerekeknek ilyenkor lehetőségük van arra, hogy közvetlenül a rendezővel, a színészekkel vagy a jelmeztervezővel beszélgessenek, közösen játsszanak. A Bárka tagjai komoly segítséget adtak ebben. Közös tapasztalat, hogy alaposan végig kell gondoljuk, milyen területeken hozható közös nevezőre az előadásokat létrehozó színházi és a drámapedagógiai munka.

Az előkészítő órák tervezésekor minden előadás esetében döntenünk kellett arról, hogy melyek azok az információk, amelyek közelebb viszik a gyerekeket az előadás megértéséhez. A három idézett előkészítő óra esetében színház- és kultúrtörténeti információk átadásához kerestünk drámaformákat. A gyerekeket a kiválasztott színdarab korának színházi világával és ezen keresztül társadalmával szeretnénk megismertetni. A

⁹ A két éve működő Méta Kommunikációs Nevelési Kör tagjaiban. Tevékenységünkhöz iskolai munka is tartozik, de az alábbiakban a színházi nevelési programról szeretnénk beszámolni. A tanfolyamon az itt említetteken kívül a következő előadásokat dolgoztuk föl: Mrozek: Mulatság, Kárpáti Péter: Tótféri.